

ULOGA PODRUŽNICE SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE U VISOKOŠKOLSKOM SUSTAVU

THE ROLE OF THE BRANCH LIBRARY OF THE UNIVERSITY LIBRARY IN HIGHER EDUCATION SYSTEM

Lea Lazzarich

Sveučilišna knjižnica Rijeka

llazz@svkri.hr

UDK 027.7(4907.5Rijeka)

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 22. 2. 2012.

Sažetak

Sveučilišna knjižnica Rijeka, sastavnica Sveučilišta u Rijeci, u sklopu novoga sveučilišnog Kampusu na Trsatu ima zadaću organizirati knjižničnu djelatnost i osigurati nesmetano knjižnično poslovanje za sve sastavnice Sveučilišta koje nemaju knjižnicu. Novi ustroj u kampusnoj jezgri, otvorio je i nove mogućnosti ali i rizike, te postavio pred poslovanje Sveučilišne knjižnice Rijeka posve nove zadaće. Osnivanje Podružnice Kampus, podružnice Sveučilišne knjižnice Rijeka definirano je pravnim aktima ustanove, a otvorilo je nove mogućnosti u stvaranju korisničkih politika u sveučilišnoj zajednici. Podružnica Kampus Sveučilišne knjižnice Rijeka djeluje od 1. ožujka 2011. godine u prostoru Kampusu Trsat privremeno na dvije lokacije, do krajnjeg smještaja u netom završenu zgradu Sveučilišnih odjela.

Ključne riječi: podružnica sveučilišne knjižnice, izgradnja sveučilišnoga knjižničkog sustava, podružnica kampus, Sveučilišna knjižnica Rijeka

Summary

The University Library Rijeka, as a part of the University of Rijeka, was assigned the duty to organize library activities and services within the new University campus for all University departments that do not have their own libraries. The new structure of the campus has opened new opportunities but has also brought new risks, and has set entirely new tasks for the University Library Rijeka. Establishing a new campus library, as a branch of the University Library Rijeka has been defined by the legal acts of the institution, and it has opened new possibilities in creating user policies in the university community. The Branch Campus Library of the University Library Rijeka was opened on March 1st, 2011 in the campus area Trsat. It operates temporarily at two different locations, but it will soon be relocated into the newly finished University departments building.

Keywords: branch library of university library, building of university library system, branch library in campus, University library Rijeka

Polazišta

Početak zimskog semestra akademske godine 2010./2011. počela je djelatnost sastavnica Sveučilišta u Rijeci u prostorima sveučilišnog Kampusu na Trsatu. U Kampusu već su ranije djelovali Akademija primijenjenih umjetnosti i Znanstveno-tehnološki park.

Od svih sastavnica čije se djelovanje planira u kampusu, dvije sastavnice – Filozofski i Građevinski fakultet, imaju organiziranu knjižničnu djelatnost i ustrojene knjižnice u svojem sastavu, koje svoje fondove i usluge pružaju poglavito studentima i osoblju vlastitih ustanova.

Knjižnica Filozofskog fakulteta obavljala je knjižničnu djelatnost za studente i osoblje preostalih sastavnica koje se u Kampusu, od kojih niti jedna nema knjižnicu registriranu za rad u Kampusu.

Sastavnice koje danas nemaju knjižnicu u svojem sastavu jesu:

- pravne osobe
- (1) Učiteljski fakultet (sjedište u Rijeci)
- (2) Akademija primijenjenih umjetnosti
- (3) Znanstveno-tehnološki park
- ustrojbene jedinice Sveučilišta
- (4) Odjel za fiziku
- (5) Odjel za informatiku
- (6) Odjel za matematiku

(7) Odjel za biotehnologiju

(8) Ostale ustrojbene jedinice Sveučilišta

Sve ove sastavnice imaju sjedište u kampusu Sveučilišta.

Sveučilišna knjižnica Rijeka organizirana je kao samostalna ustanova (pravna osoba) i za sada ostaje na svojoj lokaciji u središtu grada, kao i niz drugih knjižnica pri sastavnicama Sveučilišta koje ne sele u Kampus. Njezina zakonska uloga za sve knjižnice Sveučilišta koje se nalaze u sastavu drugih pravnih osoba na Sveučilištu je matična djelatnost koju obavlja na temelju Pravilnika o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj, NN 43/01.

Izgradnja sustava knjižnica jedna je od temeljnih zadaća matične djelatnosti, a kako se preseljenjem u kampus otvorilo pitanje sastavnica koje nemaju knjižnicu, nužnu za vrednovanje studijskih programa, Sveučilišna knjižnica osigurala je podružnicu u kampusu – Podružnica SVKRI, koja će voditi brigu o sastavnicama koje knjižnicu nemaju. Podružnica je počela s radom u ljetnom semestru 2010./2011. godine, 1. ožujka 2011. u prostoru Učiteljskog fakulteta, čekajući pritom otvaranje zgrade Sveučilišnih odjela gdje je planiran konačan prostor knjižnice.

Namjena

Korisnici Podružnice SVKRI su svi studenti i profesori sastavnica koje nemaju knjižnicu. Osim Odjela koji su smješteni u zgradi gdje je i knjižnica, ovoj knjižnici pripadaju i studenti i nastavnici Akademije primijenjenih umjetnosti koji također nemaju knjižnicu, te studenti i nastavnici Učiteljskog fakulteta, koji su u svom prostoru (zgrada Učiteljskog fakulteta) osigurali prostor za odvijanje knjižnične djelatnosti.

Buduća djelatnost sastavnica na lokaciji Kampusu, potreba da se osigura kvalitetan i ravnopravan pristup knjižničnim uslugama svim pripadnicima sveučilišne zajednice koji će studirati i raditi u Kampusu te da se racionalno koriste raspoloživi prostori, oprema, knjižnični fondovi i knjižnično osoblje, otvara potrebu osnivanja Podružnice SVKRI koja će objediniti svoje usluge na jednom mjestu, a time udovoljiti potrebama korisnika: profesora i studenata koji trenutno nemaju knjižnicu.

Ovime se stvara posve novi prostor za pružanje knjižničnih usluga, a koji nije poznat visokoškolskom sustavu dok istodobno sasvim dobro funkcionira u sustavu narodnih knjižnica. Uloga i zadaća podružnice, pritom se uvelike razlikuje unutar ovih dvaju tipova knjižnica.

Podružnica SVKRI nije ogranak knjižnice u tradicionalnom smislu koji udovoljava dislociranim korisnicima prema jednakim pravilima korištenja usluga i prostora knjižnice. Podružnica SVKRI organizira se u zgradi Sveučilišnih odjela koji nemaju knjižnicu u sastavu (dodijeljen je prostor), ona će obavljati knjižničnu zadaću i za ostale sastavnice bez knjižnice, no neće biti otvorena za ostale korisničke skupine (građanstvo, učenici...). Nadalje, korisnička skupina u Podružnici: studenti sastavnica koje obuhvaća Podružnica kampus imaju besplatno članstvo u Podružnici SVKRI i posve jednaka prava kao i svi studenti u svojim fakultetskim knjižnicama, dok se članstvo u središnjoj Knjižnici naplaćuje svim korisničkim skupinama sa svih sastavnica. Podružnica jest dislocirani korisnički odjel, koji pruža usluge u segmentu rada s korisnicima dok su nabava, obrada građe i digitalizacija, kao i uprava integrirani u središnjoj knjižnici. Podružnica je ustrojena na načelima visokoškolske knjižnice pri fakultetima, a djelovat će na dvije lokacije u Kampusu: u zgradi Sveučilišnih odjela, te u zgradi Učiteljskog fakulteta gdje je smješten manji dio fonda potreban u redovitom radu studenata i nastavnika ovog fakulteta.

Podružnica pritom ima integrirajuću funkciju svih ovih sastavnica koje nemaju knjižnicu, nalazi se na jednom mjestu u kampusu, a gravitiraju joj korisnici smješteni na raznim lokacijama u kampusu, no pritom se ne odnosi na Filozofski i Građevinski fakultet koji i dalje zadržavaju svoje knjižnice u svojim zgradama i prostorno su integrirane sa sastavnicama.

Knjižnična građa je osigurana preuzimanjem postojećih knjižničnih fondova pojedinih sastavnica koje sele ili se već nalaze u Kampusu: Akademije primijenjenih umjetnosti, te izdvajanjem iz fonda knjižnice Filozofskog fakulteta građe koja je izrijeком nabavljana za Odjele koji su u međuvremenu izdvojeni iz sastava Filozofskog fakulteta (Odjel za matematiku, Odjel za informatiku, Odjel za fiziku). Fond Učiteljskog fakulteta preuzela je Sveučilišna knjižnica Rijeka od knjižnice Filozofskog fakulteta,¹ koja je ranije obavljala knjižničnu djelatnost za ovu sastavnicu. Nadalje, fond će se nadograđivati prema potrebama studija, znanstveno-nastavnog i svakoga drugog stručnog rada u Kampusu.

Da bi se spriječile prepreke učinkovitim djelovanju u novom organizacijskom obliku, potrebno je da SVKRI unutar koje će se odvijati knjižnična

---

¹ Primopredaja fonda regulirana je pravnom osobnošću: Filozofski fakultet je fond vratio Učiteljskom fakultetu, a Učiteljski fakultet ga je prenio Sveučilišnoj knjižnici Rijeka uz ugovor o pružanju knjižničnih usluga.

djelatnost za Kampus, nesmetano raspolaže knjižničnim fondovima, opremom, prostorom, osobljem i financijskim sredstvima potrebnim za odvijanje knjižnične djelatnosti.

Osnivanje podružnice Sveučilišne knjižnice Rijeka zahtijeva reorganizaciju poslovanja, koja uključuje opsežnije izmjene djelokruga i načina rada te unutarnjeg ustroja, i u skladu s time, ključnih općih akata Sveučilišne knjižnice (izmjena Statuta knjižnice, te donošenje novog Pravilnika o unutarnjem redu).

Usporedo s izmjenom pravnih akata, oprema se prostor koji je u zgradi Odjela predviđen za Podružnicu SVKRI.

Filozofski i Građevinski fakultet zadržavaju knjižnice u svojim zgradama, a u zgradi Odjela (za sve odjele, ali i Akademiju primijenjenih umjetnosti, Učiteljski fakultet i Znanstveno-tehnološki park koji nemaju knjižnicu) otvara se Podružnica SVKRI, prvotno usmjerena potrebama ovih korisnika.

Poslanje i sadržaj rada Podružnice Kampus

Prvenstveno, poslanje knjižnice Kampusa je pružanje svojih sredstava i usluga studentima i osoblju koje radi u Kampusu, a koji nemaju knjižnicu, sukladno potrebama njihovog studija i rada, poštujući načelo racionalnog korištenja raspoloživih sredstava za odvijanje knjižnične djelatnosti.

Knjižnica svoje aktivnosti treba prvenstveno usmjeriti na izravno pružanje usluga korisnicima:

- prikupljanje podataka o građi koju je potrebno nabaviti i predlaganje nabave
- izgradnja knjižničnih zbirki primjerenih potrebama korisnika na kampusu – studenata, znanstveno-nastavnog i drugog osoblja
- posudba tiskane građe, njezino korištenje u prostoru knjižnice, elektronička dostava i korištenje elektroničke građe potrebne za studij i znanstveni rad
- korištenje čitaoničkih prostora i opreme (knjižnični namještaj, razni uređaji i računala) za individualno učenje i skupno učenje te izradu pismenih radova studenata (mjesto za učenje s osobnim računalima u mreži, blizina udžbenika i priručnika, mogućnost ispisa...)
- informacijske usluge osoblja (fizičke i online) studentima, znanstveno-nastavnom i drugom osoblju o tiskanoj i elektroničkoj građi koju knjižnica posjeduje odnosno kojoj je osiguran pristup

- pružanje korisnicima na upotrebu suvremenih informacijskih pomagala za pretraživanje i odabir sadržaja potrebnih za studij te znanstveno-nastavnu i stručnu djelatnost osoblja (vlastiti online katalog, mrežne stranice Knjižnice, baze podataka, online katalozi drugih knjižnica itd.)
- poučavanje korisnika o načinu korištenja informacijskih pomagala koja su im na raspolaganju da bi mogli učinkovito pronaći informacije o studijskim, znanstvenim i stručnim sadržajima koje izučavaju.

Aktivnosti koje nisu vezane uz izravan rad s korisnicima (npr., postupci nabave i katalogizacije, organizacija cjeloživotnog učenja knjižničara, implementacija i održavanje računalne opreme za integrirano knjižnično poslovanje, poslovi vezani uz nabavu i osiguranje pristupa inozemnim časopisima), odvijat će se u središnjoj Sveučilišnoj knjižnici Rijeka.

Otvaranjem Podružnice SVKRI u Kampusu, otvara se novi korisnički odjel (Odjel rada s korisnicima) na drugoj lokaciji. Slikovito, Sveučilišna knjižnica Rijeka ovim preustrojem dobiva integrirano poslovanje u svim segmentima stručnih knjižničarskih poslova, te dva korisnička odjela (od kojih jedan dislociran, knjižnica u Kampusu).

Sa stanovišta posudbe, Podružnica Kampus nudi besplatno učlanjenje svim navedenim korisnicima (sastavnicama koje knjižnicu nemaju), s druge strane središnja knjižnica i dalje naplaćuje upisnine. Korisnici središnje knjižnice mogu koristiti i usluge Podružnice, dok korisnici Podružnice moraju platiti upisninu i tek potom koristiti usluge središnje knjižnice. Time su svi korisnici Sveučilišta u Rijeci stavljeni u jednakopravan položaj: upisnina u knjižnicu naplaćuje se u središnjoj knjižnici i vrijedi godinu dana, a fakultetske knjižnice i podružnica ostaju besplatne pri upisu i pokrivaju svoje korisničke skupine.

Sveučilišna knjižnica Rijeka osigurala je preduvjete za osnivanje prve Podružnice u sveučilišnom knjižničnom sustavu Republike Hrvatske. A definirano poslanje i zadaće preduvjet su strategije razvoja Podružnice kao dijela poslovanja Sveučilišne knjižnice Rijeka.

Smjernice za izgradnju fonda Podružnice Kampus

Da bi učinkovitost ovog poslovanja bila potpuna, imajući u vidu pravne okvire i mogućnosti unutar sveučilišne zajednice, bilo je potrebno izraditi Smjernice za izgradnju fonda, temeljni dokument koji će urediti buduće poslovanje, ali i način razumijevanja ovog tipa knjižnice, prve podružnice u sveučilišnom knjižničnom sustavu u RH. Smjernice su dostupne na mrežnim

stranicama Podružnice Kampus, a temeljni dio odnosi se na definiranje zbirki.

Osnovno načelo izgradnje zbirki alociranih u Kampusu je osigurati knjižničku građu sukladno potrebama korisnika sastavnica, korisnica Podružnice.

Podružnica SVKRI sadrži knjižnični fond fizički raspoređen po stručnim područjima (UDK raspored) u sljedećim knjižničnim zbirkama:

- zbirka izvora za učenje
- zbirka temeljne znanstvene građe iz područja koja se izučavaju u Kampusu
- zbirka izvora za istraživanje (građa pribavljena za projekte i sl.)
- referentna zbirka enciklopedija, priručnika, rječnika itd.
- repozitorij ustanove sastavnica koje djeluju u Kampusu
- rezervni fond (za zamjenu nedostajuće i oštećene građe i za otpis).

Definirani su načini nabave građe po zbirkama. Podružnica stvara svoj fond kupnjom, zamjenom i darovima, ovisno o zbirci za koju se građa nabavlja,²

1. građa za repozitorij ustanove

- sastavnice dostavljaju dva primjerka svojih izdanja
- jedan primjerak svakoga završnog rada obranjenog na diplomskom ili poslijediplomskom studiju koji se izvodi na sastavnicama
- zaposlenici i studenti sastavnica, koji su autori objavljenih znanstvenih i stručnih radova koje ne izdaje Sveučilište ili njegova sastavnica, dužni su Podružnici dostaviti jedan primjerak svakoga objavljenog stručnog ili znanstvenog rada.
- uz izdana djela i radove bilo u tiskanom ili nekom drugom neelektroničkom obliku, Podružnici se obvezno dostavlja i elektronička inačica djela.
- podružnica prihvaća kao željeni dar, a iznimno nabavlja kupnjom ili zamjenom, sve radove koji govore o sastavnici, njezinim djelatnicima, suradnicima ili studentima u vrijeme kad rade ili studiraju na sastavnici ili u prošlosti.

2. građa za temeljnu znanstvenu zbirku i referentnu zbirku.

Podružnica obvezno nabavlja i trajno čuva minimalno jedan primjerak svakoga domaćeg naslova iz temeljnih područja, polja odnosno grana koje

---

² Ulomak iz Smjernica za izgradnju fondova Podružnice Kampus. Smjernice u cjelovitom tekstu dostupne u SVKRI.

se izučavaju na sastavnicama korisnicima Podružnice. Podružnica nabavlja i tekuće prinove referentne građe, te priručnika i leksikona koji se odnose na područja koja se izučavaju na sastavnicama, te opću referentnu literaturu potrebnu za studij i znanstveni rad.

Naslovima koji postoje isključivo u elektroničkom obliku, Podružnica osigurava broj istovremenih pristupa jednak broju tiskanih primjeraka koji bi se nabavio kad bi naslov postojao isključivo u tiskanom obliku.

3. građa za zbirku izvora za učenje

Naslove koji su na popisu obvezne literature u sklopu nastavnog plana i programa preddiplomskog, integriranog i diplomskog studija, Podružnica nabavlja u najmanje 20 posto primjeraka istog naslova od ukupnog broja polaznika pojedinoga studijskog programa, po godini studija.

*Primjer: na 40 studenata jedne studijske godine i jednog programa nabavlja se 8 primjeraka istog naslova obvezne ispitne literature. Ako isti program studira više studijskih grupa, nabavlja se 20 posto od ukupnog broja studenata koji studiraju isti program.*³

Dopunsku literaturu i obveznu literaturu za poslijediplomski studij Podružnica nabavlja u najmanje 10 posto primjeraka istog naslova od ukupnog broja polaznika pojedinoga studijskog programa po godini studija.

Prioritet u nabavi građe za zbirku izvora za učenje ima građa u mrežnom elektroničkom obliku, s minimalnim brojem istovremenih pristupa koji je jednak broju tiskanih primjeraka koji bi se nabavio da je naslov dostupan isključivo u tiskanom obliku.

4. građa za zbirku izvora za istraživanje

Građa neophodna za istraživački rad na projektima nabavlja se iz sredstava projekta, u broju primjeraka koji odredi voditelj projekta, a za potrebe samog projekta.

Stanje zbirki

Raspored građe u zbirke i definiranje korisničkih uvjeta za posudbu i korištenje bili su preduvjeti početka rada s građom, a zatečeno stanje fondova bilo je nešto drugačije.

Zbirka izvora za učenje, temeljna zbirka, počiva na popisu ispitne literature koji svake godine dostavljaju sastavnice Knjižnici, a ona na temelju broja svezaka u fondu planira nabavu.

---

³ Preporuka Agencije za znanost i visoko obrazovanje. Dostupno na: <http://www.azvo.hr/hr/vrednovanja/vrednovanja>

Na temelju uzorka sastavnica, stanje fondova u 2011. godini u omjerima propisanih naslova obvezne ispitne literature, te broja naslova i svezaka u fondu Podružnice izgleda ovako:

sastavnica	ukupan broj naslova ispitne literature	naslova ispitne literature u knjižnici	svezaka ispitne literature u knjižnici	postotak naslova
Učiteljski fakultet	628	300	1129	47,70%
Odjel za matematiku	324	64	370	19,70%
Odjel za fiziku	168	58	138	34,50%
Odjel za informatiku	210	51	147	24,80%

Iz tablice je vidljiv manjak naslova temeljne zbirke, izvora za učenje. U tablicu nisu unešeni naslovi koji su dostupni online u slobodnom pristupu, nego samo tiskane inačice i njihov raspoloživ broj u knjižnici Podružnice. Zaključak ovog prikaza je snažniji priliv primjeraka izvora za učenje u knjižnicu s jedne strane, a s druge strane poticanje nastavnika na izbor slobodnih izvora na internetu, uz kvalitetnu procjenu istih.

Podružnica Kampus napravila je korisnicima posve dostupan Vodič za korisnike s nekoliko temeljnih koraka (stavki):

- Pravila za korištenje knjižnice
- Smjernice za izgradnju fonda
- Pomoć pri odabiru ispitne literature za kolegije
- Upute za dostavu radova knjižnici.

Podružnica Kampus u visokoškolskom sustavu mora biti središte za pomoć učenju (istraživanju) i nastavnom radu. Ona je integrirana s poslovanjem središnje knjižnice, čija temeljna zadaća obuhvaća čitavo sveučilište i sva područja koja se istražuju na njemu. Podružnica se bavi ciljanom korisničkom populacijom, ali aktivno sudjeluje u stvaranju korisničke politike središnje sveučilišne knjižnice.

Gledajući dugoročno, smještaj Podružnice u novi namjenski uređen prostor, koji je predviđen u novoj još nedovršenoj zgradi Sveučilišnih odjela, dat će prostor informacijskim stručnjacima za kvalitetniji i sustavniji rad s

korisnicima. Otvorenost, dostupnost zbirke i usluga te informacijski stručnjaci na raspolaganju doprinijet će kvalitetnijem radu studenata i nastavnika. Stvaranje repozitorija, dostupnost ispitne literature na tablet računalima ili iphone uređajima korak je prema kvaliteti studiranja i dosezanju strateških ciljeva Sveučilišta u Rijeci u dijelu koji se odnosi na elektroničko učenje ili učenje na daljinu.

Zaključak

Podružnica SVKRI, koja se od središnje knjižnice razlikuje vidovima nabave, ali posjeduje zajedničku centraliziranu obradu građe, razlikuje se u korisničkim uslugama i uvjetima upisa korisnika, ali posjeduje zajedničku strategiju upravljanja i zadovoljenja korisničkih potreba. Podružnica SVKRI jest ogranak koji svojim radom učvršćuje mjesto središnje Sveučilišne knjižnice kao nezaobilaznog tkiva u znanstveno-istraživačkom, stručnom ili projektnom radu sveučilišne zajednice.

LITERATURA

Dober Richard P. Campus architecture. New York : McGraw-Hill, 1996.

Knjižnice : kamo i kako dalje? Dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica (12. 2011. Opatija). Opatija : HKD, 2011.

Model Sveučilišnog knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb : NSK, 2006.

Strategija Sveučilišta u Rijeci 2007-2013. Dostupno na: http://www.uniri.hr/files/staticki_dio/strategija/SVURI01-01Strategija.pdf